

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін.; – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність». 2008. – 781 с.
4. Про захист економічної конкуренції [Текст]: Закон України: офіц. текст: за станом на 27 червня 2011 р. – К.: Офіційний вісник України, 2011 – № 7. – С. 260.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України: за станом на 18 січня 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05/card6#Public>
6. Кодекс адміністративного судочинства України: за станом на 17 червня 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
7. Когут О.В. Правовий статус експерта в адміністративному процесі / О.В. Когут // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – Хмельницький, 2002. – № 3. – С.97-103.
8. Лунев А.Е. Вопросы административного процесса / А.Е. Лунев // Правоведение. – 1962. – № 2. – С. 49.
9. Крылов И.Ф. Административная экспертиза / И.Ф. Крылов // Сборник научно-практических работ судебных медиков и криминалистов. – Петрозаводск: Карельское книжное издательство, 1966. – № 3. – С. 193.
10. Тищенко Н.М. Административно-правовой статус гражданина Украины: проблемы теории и пути совершенствования / Н.М. Тищенко. – Харьков: Право, 1998. – 150 с.
11. Шерстюк В.М. Підготовка та діяльність судових експертів: організаційно-правові питання / В.М. Шерстюк // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск 3. Збірник науково-практичних матеріалів (до 80-річчя заснування Харківського НДІ судових експертиз) / Ред. кол.: А.П. Заєць, М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько та ін. – Х.: Право, 2003. – С. 57-60.
12. Майлис Н.П. О единых подходах при подготовке экспертных кадров различных ведомств / Н.П. Майлис // Актуальні проблеми криміналістики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Х.: Гриф, 2003. – С. 239-242.
13. Калимова А.С. Современное состояние и перспективы развития судебно-экспертной деятельности в Республике Казахстан / А.С. Калимова // Экспертное обеспечение правосудия: проблемы теории и практики: материалы научно-практической конференции. – Симферополь: ДиАйПи, 2006. – С. 25-29.

УДК 342.922

**ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МОТИВ
В АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОМУ ПРАВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ
АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДЕЛІКТОЛОГІЇ**

Омельянчик С.В., к.ю.н., ст. викладач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена проблемі визначення поняття, ролі та місця мотиву при вчиненні адміністративного правопорушення в адміністративно-деліктному праві та адміністративній деліктології. Автором проводиться порівняльний аналіз поняття мотив із пов'язаними з ним дефініціями, на основі якого запропоновано ряд висновків.

Ключові слова: адміністративний делікт, мотив, мета, мотивування, потреби, причини, спрямованість, установка, ціннісні орієнтації, особа правопорушника.

Омельяничук С.В. ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОНЯТИЯ МОТИВ В АДМИНИСТРАТИВНО-ДЕЛИКТНОМ ПРАВЕ И ОТЕЧЕСТВЕННОЙ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ДЕЛИКТОЛОГИИ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена проблеме определения сути понятия мотив, его роли и места при совершении административного деликта в административно-деликтном праве и административной деликтологии. Автором проводится сравнительный анализ понятия мотив с подобными дефинициями, на основании которого сделано ряд выводов.

Ключевые слова: административный деликт, мотив, цель, мотивировка, потребности, причины, направленность, установка, ценностные ориентации, личность правонарушителя.

Omelyanchuk S.V. THEORETICAL PROBLEMS THE DEFINITION OF MOTIVE IN ADMINISTRATIVE DELICT LAW AND DOMESTIC ADMINISTRATIVE DELIKTOLOGY / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The motive is a many-sided definition which is confirmed by the science interest to the disclosure of its inner contest by the specialists of different social sciences including science of law. But in the difference to the criminal law and criminology of motive of delinquency commitment haven't reached well founded science research in the administrative law and administrative delictology of our country. As E.E. Genziuk exactly claims the problem of psychology mechanisms of the delinquent motivation can't be solved only with the administrative delictology research. It is the necessity to analyze the motivation sphere of persons who committed administrative misdemeanors in the light of social psychology, administrative delictology and administrative law. We have to agree with this proposition and also add it with social school of researches.

To the behavior motive researches the works of such scientists as Y.M. Antonian, G.O. Ball, M.Y. Varyi, B.S. Volkov, P.S. Dagel, I.M. Dan'shin, N.O. Dremova, A.P. Zakaliuk, A.F. Zelins'ky, K.E. Igoshev, V.O. Konovalova, D.P. Kotov, N.F. Kuznetsova, V.M. Kudriavtsev, O.M. Leontyev, V.V. Luneyev, A. Maslou, A.V. Savchenko, D.N. Uznadze, S.A. Tararukhin, A.P. Tuzov, I.G. Filanovs'ky, B.V. Kharazishvili and other scientists are devoted.

But in spite of such active interest to the motive of the side of science society nowadays it doesn't exist one science designation of this definition. Different scientists designate the motive through the necessities, interests, purposes, reasons etc. All these elements in this or other science area designate the contest of definition «motive» more exactly and give it necessary special area signs. Also we have to say that the majority of the above elements are connected in this or other way, cooperate with each other, stipulate each other leading to the certain activity of the subject. So, the motive is a many-sided, complex and intersectoral definition. In its definition we should depart from the science basis of psychological science enriching the definition of the motive with inherent for the legal science necessities and definitions.

In general it in the article is analysed the definition of motive in psychological, sociological and judicial aspects. It is carried out its delimitation with connected with it definitions (necessity, interest, purpose, values, will, stimulus, reason, setting, goal, incentive, justification etc) on the its basis it is suggested the following conclusions: 1. Motive – it is inner stimulation of the person which became directly the reason of the administrative delinquency 2) the motive is in every administrative delinquency because the activity can't be wanton 3) The motive can be not realized by the delinquent 4) The motive is strong connected with such definitions as necessity, purpose, goal, value orientations, setting, stimulation, justification etc. They all are connected this or other way and cause that the delinquent chooses the illegal behavior variant, 5) The definition of real motive of the administrative delinquency is rather complicated and laborious process which requires professional qualification of the worker who draws the person to the responsibility, sets punishment and also objective and unprejudiced clarifying of all circumstances of the case.

Key words: administrative delict, motive, purpose, motivation, necessities, reasons, setting, value orientations, the person of the delinquent.

Для ґрунтового дослідження особи адміністративного правопорушника, повного і всебічного розкриття її сутності, визначення об'єктивних причин вчинення адміністративного делікту, правильної кваліфікації адміністративного проступку за суб'єктивною стороною, індивідуалізації покарання важливо з'ясувати мотив вчинення адміністративного делікту. У цьому контексті важко не погодитись з провідним російським кримінологом Ю.М. Антоняном, який пише: «Мотиви виражають найбільш важливі риси і якості, потреби і прагнення особистості. Тому обґрунтовано стверджувати, що які мотиви, така й особистість, і навпаки, а тому вони є найбільш повною і точною її характеристикою» [1, 102].

Мотив поведінки є багатограним поняттям, що підтверджується науковим інтересом до розкриття його внутрішнього змісту фахівців з різних суспільних наук, у тому числі і юридичних. Проте, на відміну від кримінального права і кримінології, мотиви вчинення правопорушень не дістали ґрунтовних наукових досліджень в адміністративно-деліктному праві та вітчизняній адміністративній деліктології. Як слушно зазначає Е.Є. Гензюк, проблема психологічного механізму мотивації правопорушника не може бути розв'язана тільки адміністративно-деліктологічним дослідженням. Існує необхідність аналізу мотиваційної сфери

осіб, що вчинили адміністративні проступки, крізь призму соціальної психології, адміністративної деліктології та адміністративного (адміністративно-деліктного) права [2, 114]. Слід погодитись з цим положенням, а також доповнити його соціологічним напрямом досліджень.

Дослідженню мотиву поведінки присвячені праці таких вчених, як: Ю.М. Антонян, Г.О. Балл, М.Й. Варій, Б.С. Волков, П.С. Дагель, І.М. Даньшин, Н.О. Дремова, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, К.Є. Ігошев, В.О. Коновалова, Д.П. Котов, Н.Ф. Кузнецова, В.М. Кудрявцев, О.М. Леонтьєв, В.В. Лунєєв, А. Маслоу, А.В. Савченко, Д.Н. Узнадзе, С.А. Тарарухін, А.П. Тузов, І.Г. Філановський, Б.В. Харазішвілі та інших науковців.

Проте, незважаючи на такий жвавий інтерес до мотиву зі сторони наукової спільноти, на сьогодні не існує єдиного наукового визначення цього поняття. Різні науковці визначають мотив через потреби, інтереси, установки, емоції, сенс, волю, стимули, причини тощо. Усі ці елементи в тій чи іншій галузі науки більш точно розкривають зміст поняття «мотив», надають йому необхідні спеціально галузеві ознаки. Також слід зазначити, що більшість вищевказаних елементів тією чи іншою мірою взаємопов'язані, взаємодіють між собою, зумовлюють один одного, призводячи до певної активної діяльності суб'єкта. Отже, мотив є багатограним, комплексним і міжгалузевим поняттям. У його визначенні слід виходити з наукового фундаменту психологічної науки, збагачуючи поняття мотиву властивими для юридичної науки потребами і термінами.

«У психології під мотивом розуміються: 1) спонукання до діяльності, пов'язані з задоволенням потреб суб'єкта, сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, які викликали активність суб'єкта і визначили її спрямованість; 2) спонукаючий і визначаючий спрямованість діяльності предмет (матеріальний або ідеальний), задля якого вона здійснюється; 3) усвідомлювальна причина, що покладена в основі вибору дій і вчинків особистості» [3, 249]. «Мотив (лат. motus – рух) – причина, що спонукає до діяльності, спрямованої на задоволення певних потреб» [4, 212]. На думку Г.О. Балля, мотиву притаманні такі істотні властивості: «1) участь в причинній детермінації людських дій; 2) відносна стабільність; 3) психічний статус; 4) інтенційність (предметна відносність), яка не обов'язково означає усвідомлюваність» [5, 192]. Тобто мотив – це відносно стабільна інтенційна психічна причина дій. Слід звернути особливу увагу на психологічний статус мотиву: мотив існує тільки в психіці людини. З цього логічно витікають два висновки: 1) мотив некоректно ототожнювати з предметом, задля якого здійснюється діяльність; 2) мотив є суб'єктивним явищем, його не може спостерігати наявно інша особа. Саме тому виникають великі складнощі при встановленні істинного мотиву злочину, адміністративного делікту. Проте це необхідно робити, адже як правильно зазначає А.Г. Маслоу – до тих пір поки ми будемо вивчати зовнішні прояви потреби або бажання, вчинку, здійсненого під впливом потреби або бажання – до тих пір наше уявлення про мотив буде ізольованим, одиночним, окремим, штучно висмикнутим із загальної картини мотиваційного життя індивіда [6, 65].

Учені з кримінального права і кримінології визначають мотив злочину таким чином: «... породжена системою потреб усвідомлювана і оцінена спонукка, яка прийнята особою як ідеальна основа для виправдання свого злочинного діяння» [7, 11]. Або ж як «... сформована під впливом соціального середовища і життєвого досвіду особистості спонукка, яка є внутрішньою безпосередньою причиною злочинної діяльності і виражає особистісне ставлення до того, на що спрямована злочинна діяльність» [8, 66]. Схоже визначення мотиву міститься і в адміністративному праві: мотив – усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яким вона керувалася під час вчинення проступку [9, 178]. Враховуючи наведені визначення, можна виділити такі основні ознаки мотиву: 1) спонукка; 2) усвідомлюваність; 3) внутрішня причина діяльності.

Сучасний стан розвитку психологічної науки дає підстави справедливо стверджувати, що мотив актуально не усвідомлюється особою при здійсненні того чи іншого діяння (саме діяння усвідомлюється, а його мотив – ні). На цій підставі слід визнати можливість неусвідомлення мотиву особою правопорушника під час вчинення адміністративного делікту.

Враховуючи все викладене, можливо більш правильно і коректно визначити мотив в адміністративно-деліктному праві і адміністративній деліктології. Під мотивом слід розуміти

внутрішнє спонукання особи, яке стало безпосередньою психічною причиною вчинення адміністративного проступку.

У науковій літературі мотив найбільш часто пов'язують з поняттям потреб. Як зазначає С.А. Тарарухін, «поняття мотив, як компонент особистості включає систему потреб та спонук, інтересів, які формуються на їх основі і стають домінуючими в поведінці і діяльності» [10, 68]. «В основі мотиву лежить актуалізована потреба, яка спонукає до дії» [11, 158-159]. «Потреба, опосередкована складним психологічним процесом мотивації, виявляє себе психологічно у формі мотиву поведінки» [12, 304]. Під потребою розуміють “нестачу тих предметів і явищ, які створюють умови фізичного і духовного існування суб'єкта, що необхідні для фізичної і духовної активності суб'єкта” [13, 44]. «Потреби – це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких зумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тією чи іншою мірою відчуваються, усвідомлюються людиною” [14, 35]. Найбільш поширеною теорією потреб є теорія, запропонована А. Маслоу. Він виділяє п'ять рівнів потреб: «1) фізіологічні; 2) потреби у безпеці й захисті; 3) потреби у приналежності до групи, сім'ї, у любові й участі; 4) потреби у повазі; 5) потреби у самовиявленні: творчість, гра тощо» [6, 290]. Також А. Маслоу виявив, що потреби вищого рівня актуалізуються лише після задоволення потреб нижчого.

При вчиненні адміністративного делікту в особі теж домінують ті чи інші потреби. Потреба власника авто будь-що встигнути на роботу може призвести до ДТП, перевищення швидкості; потреба гарно вдягатися може призвести до проституції, організації азартних ігор тощо. Проте не кожна особа ладна піти на вчинення правопорушення задля задоволення своїх потреб. Цілком логічно вибрати правомірний варіант реалізації потреби: влаштуватися на роботу, раніше прокинутись, щоб не спізнитись тощо. Врешті-решт з кожної ситуації є два виходи, вибір залежить від особи – вчинити правомірно або протиправно. Отже не можна однозначно стверджувати, що потреба повністю визначає мотив вчинку особи. Правим є М.О. Ларкін, який пише: «потреба не повністю пояснює причину дії, поведінка людини не завжди визначається її потребами, інакше особистість позбавляється вольової активності» [16, 259].

Вирішальним у виборі правомірного варіанту поведінки виступають ціннісні орієнтації, воля і загальна спрямованість особистості. Під ціннісними орієнтаціями слід розуміти «ставлення індивіда до соціальних цінностей, що існують в суспільстві. Він може прийняти їх в якості власних, ставитися до них байдуже, ігнорувати і відкидати» [10, 68]. «Людина завжди знаходиться в ситуації вибору, і цінність виступає основою особливої визначеності серед існуючих альтернатив. Ціннісна орієнтація виступає основою цілепокладання, визначає людські інтереси і потреби, зазнаючи зворотнього впливу. ...Серед інших мотивацій людської діяльності ціннісні орієнтації завжди домінують» [15, 422]. Тобто, система ціннісних орієнтацій є фундаментом особистості. Будучи відносно стабільним утворенням, ціннісні орієнтації виконують роль фільтра майбутніх вчинків. Добропорядний громадянин дуже рідко приймає рішення вчинити адміністративний делікт – зазвичай таке відбувається під впливом негативних зовнішніх ситуацій, і навпаки, особа з низьким рівнем соціальних цінностей легко порушує заборони, вчиняє адміністративні делікти, злочини. Важливо підкреслити, що ціннісні орієнтації найбільш легко змінюються в підлітковому віці. У цей період проходить становлення молодого людини як особистості, засвоюються суспільні цінності. Про цей фактор слід пам'ятати при накладенні на юнака адміністративного стягнення, разом з цим бажано провести виховну роботу, переконати останнього в неприйнятності і суспільній шкідливості його вчинку, намагаючись таким чином змінити його ціннісні орієнтації. Інтегрованим показником соціальних ціннісних орієнтацій особистості є її спрямованість [17, 125]. Під спрямованістю розуміють «сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості, і відносно незалежних від наявних ситуацій» [18, 354]. Ще одним тісно пов'язаним із вказаними вище поняттями та поняттям мотиву є поняття волі. Б.В. Харазішвілі навіть пояснював дефініцію мотиву вольовим критерієм: «мотив – це емоційний стан особи, який виявляється у прояві волі, пов'язаної з необхідністю даної поведінки і бажанням її здійснення» [19, 154]. Звичайно помилкою буде виводити поняття мотиву тільки із вольового критерію, адже воля завжди обумовлюється потребами, інтересами, ціннісними орієнтаціями тощо, ці поняття взаємозв'язані між собою, впливаючи одне на одного. Взагалі категорію мотиву найбільш вдало характеризувати розкриваючи два ці поняття: потребу і волю. Потребу (інтерес, стимул) можна

розглядати як об'єктивний критерій, адже він обумовлений сутністю самої особи – прагнути матеріальних чи духовних благ; воля ж характеризує суб'єктивну сторону особи, фактично це внутрішнє рішення особи діяти або ні певним чином, спрямоване на задоволення певної потреби.

Для адміністративно-деліктного права та адміністративної деліктології принциповим має стати положення психологічної науки, згідно з яким кожне діяння не буває і не може бути безмотивним [20, 8]. Згідно зі ст.9 КУпАП, адміністративним правопорушенням визнається дія чи бездіяльність, тобто за кожним адміністративним проступком стоїть мотив його вчинення. Мотив може взагалі не усвідомлюватись особистістю. Для правильного розуміння тут слід окремо зазначити, що будь-яке правопорушення є усвідомленим діянням: особа розуміє, що вона вчиняє і притягається за це до відповідальності. Проте мотив може і не усвідомлюватись особистістю, наприклад: вчинив автоматично, не знаю, чому так вчинив тощо. У такому випадку особливо близьким є поняття установки, стереотипних дій.

«Установка – це не усвідомлюваний особистістю стан готовності до діяльності, за допомогою якої може бути задоволена та або інша потреба» [17, 124]. Психолог І.Т. Бжалава виділяє такі ознаки установки: «1) хронічна дія (тобто розповсюдження на ряд аналогічних ситуацій); 2) константність (відносна постійність); 3) іррадіація (перенесення на різні цілі діяльності); 4) генералізація (узагальнення ситуацій, до яких відноситься ця установка); 5) пластичність (тобто можливість зміни), що характеризується більшою чи меншою статичністю або, навпаки, рухливістю; 6) збудження та інші» [21, 37]. Складність установки полягає в її неусвідомлюваності особистістю. При вчиненні адміністративного правопорушення порушник діє автоматично, не роздумуючи і не вагаючись, ніби у нього всередині запускається програма діяти певним чином. Як уже зазначалося вище, установка формується в результаті задоволення певних потреб протиправним способом. Для порушника адміністративний делікт стає звичним явищем, він не відчуває провини за його вчинення. Саме тому вчинення адміністративного проступку, спонукою якого стала антиправова установка, слід розглядати як більш серйозне порушення, застосовуючи до такого порушника суворіші адміністративно-правові санкції. Окрім цього, у зв'язку з неусвідомлюваністю установки, особі порушника значно важче позбутися бажання діяти саме так, а не інакше. Тому, при накладенні адміністративного стягнення, слід індивідуально підходити до особи порушника, спробувати, окрім застосування правових методів, психологічно переконати порушника в суспільній неприйнятності його діяння.

Зазвичай, мотив правопорушення виводиться з пояснень самого суб'єкта правопорушення, свідків, потерпілого, результату діяння тощо. Не рідкі випадки ігнорування встановлення істинного мотиву злочину, не кажучи вже про адміністративні проступки, формальна відписка в матеріалах справи про його встановлення тощо. При встановленні мотиву із пояснень суб'єкта правопорушення досить часто має місце мотивування.

«Мотивування – раціональне пояснення суб'єктом причин своєї поведінки, обставин, що спонукали його до обрання такої дії. У більшості випадків мотивування носить виправдовувальний характер» [22, 424]. Тобто суб'єкт правопорушення намагається підлаштувати свої дії до соціально прийнятних і виправданих в суспільстві норм. Таким чином, він психологічно захищає перш за все власну психічну систему, а по-друге, пом'якшує відповідальність за своє протиправне діяння. Саме тому встановлення істинного мотиву потребує професійної кваліфікації працівника, що притягає особу до відповідальності, накладає стягнення: необхідно встановити всі обставини справи, об'єктивно оцінити покази винного, потерпілого, свідків.

У більшості випадків у встановленні мотиву вирішальну роль відіграє мета вчинення адміністративного делікту. Під метою слід розуміти уявний кінцевий результат, задля досягнення якого особа вчинила адміністративний проступок. «На відміну від цілей, мотиви актуально не усвідомлюються суб'єктом» [23, 76]. Це доведений психологічний факт. На цій підставі, при встановленні мотиву проступку, слід спочатку з'ясувати мету його вчинення, а вже потім, на її основі, разом з урахуванням інших обставин справи, робити припущення про можливий мотив протиправного вчинку. Мета може збігатися з мотивом, а може не збігатися ні з мотивом, ні з результатом діяння. Наприклад: хуліган, намагаючись показати свою значимість у молодіжному середовищі, разом з образливим чіплянням до громадянина спровокував його

на самозахист, у результаті якого заподіяв останньому тілесні ушкодження середньої тяжкості. Мотив і мета – здобути авторитет серед однолітків, результат – вчинення адміністративного правопорушення разом зі злочином.

Складність у встановленні справжнього мотиву адміністративного правопорушення також полягає в тому, що один вчинок може спонукатися декількома мотивами. Ці мотиви можуть доповнювати або суперечити один одному. Як зазначає С.А. Тарарухін, «Кожний вчинок звичайно є результатом впливу не одного, а декількох мотивів одночасно, їх комплексом, всередині якого існують відносини взаємопідкорення, так звана ієрархія мотивів. Одному домінантному мотивові в кінцевому випадку підкорена решта. Саме цей мотив погоджується з метою дії, предметністю посягання і тому відображає змістовну сторону злочину» [10, 43].

Процес формування, розвитку, боротьби, обрання одного з мотивів і його реалізація називається мотивацією діяння. «Мотивація – система спонукань, які зумовлюють активність організму і визначають її спрямованість» [4, 212]. «Мотивація віддзеркалює особливості потреб, інтересів особистості, її установки, специфіку конкретних життєвих ситуацій» [24, 137]. У процесі вчинення адміністративного проступку мотивація, зазвичай, проходить такі стадії: актуалізація потреби, виникнення мотиву, усвідомлення мети, вибір засобів її досягнення, оцінка ситуації, вчинення адміністративного делікту, оцінка результату. Лунєєв В.В. виділяє два види мотивації: ситуативну, яка як правило швидкоплинна, нестійка, завчасно не підготовлена, недостатньо усвідомлювана, багато в чому зумовлена конкретною ситуацією, стереотипами поведінки і психологічним станом суб'єкта; 2) навмисну, яка відносно продовжена, більш стійка, завчасно підготовлена, продумана в деталях [25, 28-29].

Встановленню істинного мотиву правопорушення може суттєво допомогти розробка і впровадження наукових і практичних методик для його визначення. Це завдання має бути пріоритетним для фахівців із психології, соціології, кримінології, адміністративної деліктології.

Таким чином: 1) мотив – це внутрішнє спонукання особи, яке стало безпосередньою психічною причиною вчинення адміністративного проступку; 2) мотив присутній у кожному адміністративному делікті, бо жодне діяння не буває безмотивним; 3) мотив може і не усвідомлюватися суб'єктом правопорушення; 4) мотив дуже тісно пов'язаний з такими поняттями, як потреба, установка, мета, ціннісні орієнтації, спрямованість, мотивація, мотивування тощо. Усі вони, тією чи іншою мірою, взаємозв'язані і зумовлюють обрання особою порушника протиправного варіанту поведінки; 5) встановлення істинного мотиву адміністративного делікту досить складний і кропіткий процес, який потребує професійної кваліфікації працівника, що притягає особу до відповідальності, накладає стягнення, а також об'єктивного і неупередженого з'ясування всіх обставин справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонян Ю.М. Личность преступника / Ю.М. Антонян, В.Н. Кудрявцев, В.Г. Эминов / Ассоциация Юридический центр. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 364 с.
2. Гензюк Э.Е. Административная деликтология: дис. ...доктора юрид. наук: 12.00.14 / Эдуард Ефимович Гензюк. – М., 2001. – 324 с.
3. Васильев В.Л. Юридическая психология: [учебник для вузов] / Владимир Леонидович Васильев. – М.: Юрид. лит., 1991. – 464 с.
4. Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О.М. Степанов]. – К.: «Академвидав», 2006. – 426 с.
5. Балл Г.А. Психология в радиогуманистической перспективе: Избранные работы / Георгий Алексеевич Балл. – К.: Изд-во Основа, 2006. – 408 с.
6. Маслоу А.Г. Мотивация и личность / Абрахам Гарольд Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. – 478 с.
7. Котов Д.П. Мотивы преступлений и их доказывание / Дмитрий Петрович Котов. – Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1975. – 152 с.

8. Игошев К.Е. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения / Константин Еремеевич Игошев. – Горький: Горьковская высшая школа МВД СССР, 1974. – 168 с.
9. Адміністративне право України: підручник / [Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.]; за ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
10. Тарарухін С.А. Вибрані твори. Частина II: Кримінологія. Соціально-психологічні причини злочинів / Святослав Андрійович Тарарухін. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004. – 100 с.
11. Бедь В.В. Юридична психологія: навч. посібник / Віктор Васильович Бедь. – Львів: “Новий Світ – 2000”, К.: “Каравела”, 2002. – 376 с.
12. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посібник / Михайло Йосипович Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
13. Психологія личности: [сб. статей / сост. А.Б. Орлов]. – [2-е изд., доп.]. – М.: ООО «Вопросы психологии», 2003. – 223 с.
14. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посібник / Євген Володимирович Сірий. – К.: Атіла, 2004. – 480 с.
15. Соціологія. Терміни, поняття, персоналії: навч. словник-довідник / [уклад. В.М. Піча, Ю.В. Піча, Н.М. Хома та ін.]; за заг. ред. В.М. Піча. – К.: “Каравела”, Львів: “Новий Світ – 2000”, 2002. – 480 с.
16. Ларкін М.О. Мотив як елемент криміналістичної характеристики злочинів проти особи, що вчиняються на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі / М.О. Ларкін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1. – С. 256-262.
17. Загальна психологія: підручник / [С.Д. Максименко, В.О. Зайчук, В.В. Клименко та ін.]; за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. – [2-ге вид., переробл. і доп.]. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 704 с.
18. Психологія: учебник [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / [А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский, В.А. Петровский, А.В. Брушлинский]. – [2-е изд., стереотип.]. – М.: Издательский центр « Академия » ; Высш. школа, 2001. – 512 с.
19. Харацишвили Б.В. Вопросы мотива поведения преступника в советском праве / Б.В. Харацишвили // Советское государство и право. – 1964. – №5. – С. 153-157.
20. Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / А.В. Савченко. – К., 1999. – 18 с.
21. Кудрявцев В.Н. Избранные труды по социальным наукам. В 3-х томах / Владимир Николаевич Кудрявцев. – М.: Наука, 2002. – Т. 2: Криминология, социология, конфликтология. – 2002. – 283 с.
22. Еникеев М. И. Юридическая психология: [учебник для вузов] / Марат Исхакович Еникеев. – М.: Изд-я группа НОРМА-ИНФРА•М, 1999. – 517 с.
23. Психология личности: [тексты / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузыря]. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1992. – 288 с.
24. Гридин С.И. Мотивация поведения лиц, занимающихся бродяжничеством / С.И. Гридин // Актуальные проблемы административной деликтологии. – К., 1984. – С. 137–142.
25. Лунеев В.В. Мотивация преступного поведения / Виктор Васильевич Лунеев. – М.: Наука, 1991. – 383 с.